

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Unge flytter væk fra Danmarks mindste byer - har uddannelse betydning?

Sørensen, Elise Stenholt; Anders Holm

Publication date:
2019

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Sørensen, E. S., & Anders Holm (2019). *Unge flytter væk fra Danmarks mindste byer - har uddannelse betydning?* Kraks Fond Byforskning.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Unge flytter væk fra Danmarks mindste byer - har uddannelse betydning?

Juni 2019

Unge flytter væk fra Danmarks mindste byer - har uddannelse betydning?

Juni 2019

Unge flytter væk fra Danmarks mindste byer – har uddannelse betydning?

Af: Elise Stenholt Sørensen og Anders Holm

Layout: Anna Olesen

Redaktion: Carina Liesk

Fotografer: Torben Nielsen og Willi Hansen

Oplag: 300

Tryk: Frederiksberg Bogtrykkeri A/S

© 2019 Kraks Fond Byforskning

Kraks Fond Byforskning
Frederiksholms Kanal 30
1220 København K.

Direktør: Lars Pico Geerdsen

kraksfond@kraksfond.dk
www.kraksfondbyforskning.dk

Kraks Fond Byforsknings publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver Kraks Fond Byforsknings publikationer, bedes sendt til forskningsenheden.

Opsummering

Hovedresultater

Side 7

Kapitel 1

Hvem flytter fra land til by i Danmark?

Side 11

Kapitel 2

Hvordan har de unges uddannelsesvalg udviklet sig?

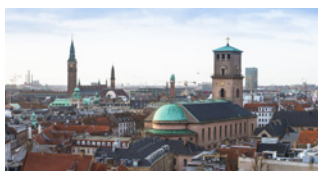
Side 19

Kapitel 3

Er studentereksamen årsag til, at unge forlader de mindre byer?

Side 27

Kapitel 4

Hvor solide er vores resultater?

Side 35

Litteratur

Side 40

Opsummering

Opsummering

Danmark gennemgår store regionale forandringer: Mens København og landets større byer oplever kraftig befolkningstilvækst, er indbyggertallet dalet i en række af de mindre bysamfund. Når vi flytter fra land til by, kan det skabe omfattende samfundsmæssige forandringer og have vidtrækkende økonomiske konsekvenser for de regioner, der affolkes. I både den offentlige og politiske debat er der derfor stor opmærksomhed omkring, hvilken betydning den stigende urbanisering har for økonomisk vækst, udbud af servicetilbud og social tryghed i de egne af landet, hvor fraflytningen sker.

I denne rapport stiller vi skarpt på de unge, der er opvokset i mindre byer eller på landet. Vi undersøger, hvordan deres valg af ungdomsuddannelse påvirker deres tilbøjelighed til at flytte til de større byer. Men hvorfor er det vigtigt at beskæftige sig med de unge, når vi vil forstå Danmarks stigende urbanisering? Det skyldes at unge mennesker udgør den gruppe, der flytter aller mest. De flytter oftest, og de flytter også over længere geografiske afstande i forhold til resten af befolkningen. Allerede efter det 24. år er lysten til at flytte faldet markant, og flere danske og internationale undersøgelser finder, at størstedelen af unge bliver boende i den by, hvor de har taget deres afsluttende uddannelse (H. S. Andersen, 2017; Busch & Weigert, 2010; Kodrzycki, 2001; Venhorst, 2013). Netop derfor har flyttemønstre blandt unge stor betydning for befolkningssammensætningen i byerne i dag. En bedre forståelse af årsagerne til unges flyttevalg er derfor central, hvis vi skal forklare de regionale forandringer, der sker i Danmark.

Der kan være mange grunde til, at unge vælger at flytte til de større byer: Det kan skyldes, at der er bedre beskæftigelsesmuligheder eller uddannelsesstilbud i byerne, det kan skyldes sociale eller familiemæssige forhold, eller det kan skyldes et ønske om at flytte tættere på byens kulturtilbud og underholdning. Vi undersøger, hvordan unges valg af ungdomsuddannelse påvirker deres tilbøjelighed til at flytte til storbyen. Vi undersøger, om det at opnå en gymnasial uddannelse i sig selv øger sandsynligheden for, at man flytter fra sit opvækstområde og ind til en af de større byer. Vi er altså interesserede i at finde ud af, om det voksende optag på gymnasierne, som vi ser i dag, er en central forklaring på den stigende urbanisering, der præger Danmark.

I vores undersøgelse anvender vi data fra Danmarks Statistik, der indeholder detaljerede oplysninger om samtlige unge i Danmark. Derudover bruger vi statistiske metoder, der kan tage højde for mange af de baggrundsfaktorer, der har betydning for flytning, så vi, isoleret set, vurderer betydningen af ungdomsuddannelse. Vi er med andre ord på jagt efter effekten af at gå i gymnasiet. Fra politisk side er det relevant at kunne skelne effekten af at gå i gymnasiet fra effekten af de andre forhold, der også har betydning for unges flyttemønstre. Hvis man fx vil styrke landområderne ved at øge fastholdelsen af unge, er det vigtigt at vide, hvor meget man kan påvirke de unges flyttetilbøjelighed ved fx at tilbyde dem en erhvervsrettet uddannelse i stedet for en gymnasial uddannelse.

På baggrund af vores omfangsrige statistiske analyser dokumenterer vi, at tilgængeligheden af gymnasiale uddannelser øger unges fraflytning, og at der er tale om en årsagssammenhæng. Gymnasiet er en meget kraftig drivkraft, når det gæl-

der de unges bevægelse fra mindre byer og landet til større byer. Uden en studentereksamen har man en markant mindre tilbøjelighed til at flytte.

Kapitel 1 og 2 viser den historiske udvikling i unges fraflytning fra mindre byer og landet og den historiske udvikling i unges uddannelsesvalg i perioden 1989-2017. To tendenser står her tydeligt frem: For det første er der sket en stigning i andelen af unge, som flytter fra de mindre byer og landet i perioden, og for det andet er der sket en kraftig vækst i andelen af unge i mindre byer og på landet, der tager en gymnasial uddannelse, mens der omvendt er et fald i andelen af unge med erhvervsfaglige uddannelser. Det centrale spørgsmål er, om de to samfundsmæssige tendenser kan kædes sammen – og om det ligefrem er det øgede optag på gymnasierne, der er udslagsgivende i forhold til, at de unge i stigende grad flytter fra de mindre byer og landet. Det ser vi nærmere på i kapitel 3 og 4.

Kapitel 3 præsenterer analysen af, hvilken betydning opnåelse af en gymnasial uddannelse har for fraflytning fra mindre byer og landet. Derudover præsenteres de individuelle og familiemæssige faktorer, der har betydning for unges beslutning om at flytte til en større by.

Kapitel 4 beskriver nogle af de metodiske "kvalitetstest", som vi har udført for at være helt sikre på, at resultaterne holder og er robuste over for andre målemetoder. Kapitel 4 er derfor skrevet til de særligt metodeinteresserede og gennemgår nogle af de statistiske metoder, som indgår i vores engelske forskningsartikel, der danner grundlag for denne rapport (Sørensen & Holm, 2019).

Hovedresultater

Resultater fra kapitel 1: Stor stigning i andelen af unge, der flytter til byerne

Historisk har der altid været en vandrings fra land til by. Aldrig før har så mange danskere – over 80 procent – boet i en by med over 1.000 indbyggere. Der har gennem en lang periode været fraflytning fra mindre byer og landet til større byer. Især blandt unge i alderen 18-24 år gælder det at fraflytningen er stigende, mens fraflytningsmønstret for de øvrige aldersgrupper ikke har ændret sig. Andelen, der flytter fra de mindre byer og landet, er ca. otte gange højere blandt unge sammenlignet med resten af befolkningen. De unges flyttemønstre har derfor stor betydning for fraflytningen fra de mindre bysamfund.

Resultater fra kapitel 2: Flere unge opnår en studentereksamen – både på landet og i byerne

Der er en kraftig vækst i andelen af unge, der opnår en studentereksamen i perioden 1982-2017, og tendensen er den samme

både i de mindre byer og landet og i de større byer. Vi kan se, at flere unge vælger en gymnasial uddannelse på bekostning af en erhvervsuddannelse. Til gengæld er restgruppen, dem der ikke opnår en uddannelse efter grundskolen, kun faldet svagt og er ikke blevet mindre i løbet af de sidste 20 år. Restgruppen har stort set ligget konstant på omkring 20 procent af en ungdomsårgang.

Resultater fra kapitel 3: Gymnasieuddannelse flytter unge fra land til by

Knap 90 procent af de unge, der tager en studentereksamen, flytter til en større by, inden de fylder 25 år. Det samme gælder kun for 50 procent af de unge, der i stedet tager en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Vi undersøger, i hvilken grad disse tal afspejler, at det at få en studentereksamen, isoleret set, er med til at øge unges fraflytning fra mindre byer og landet. Vores analyse viser, at unge med studentereksamen har 25 procentpoint større sandsynlighed for at flytte sammenlignet med unge, der har taget en erhvervsfaglig

uddannelse. Det er vel at mærke, efter vi har taget højde for de andre baggrundsfaktorer, der også spiller en rolle. Vi finder, at både familiebaggrund, geografi og individuelle demografiske karakteristika spiller en rolle, men at valg af ungdomsuddannelse udgør den vigtigste faktor.

Resultater fra kapitel 4: Vores resultater er robuste over for andre målemetoder

Kapitel 4 beskriver de fire metodiske "kvalitetstest", som vi udfører på vores hovedresultater. Den første metode sammenligner forskelle i flyttemønstre mellem søskende. Den anden metode sammenligner forskelle i flyttemønstre mellem tvillinger af samme køn. Den tredje metode anvender et såkaldt instrumentvariabel-design, og den fjerde metode anvender instrumentvariabel- og søskendedesign på samme tid. De fire alternative metoder bekræfter hovedresultaterne, der præsenteres i kapitel 3, og understreger dermed, at vores resultater er solide og robuste over for andre målemetoder.

POPULATION OG DATAGRUNDLAG

Vi kigger på unge, der er vokset op i mindre byer eller på landet i Danmark, og vi kigger nærmere på, hvilke faktorer der er afgørende for, om de unge flytter til en større by, når de er 18-24 år. Vi definerer en mindre by som en by med under 20.000 indbyggere. Vores oplysninger om de unge kommer fra Danmarks Statistiks administrative registre. Vi har udvalgt fem årgange af unge, der er født mellem 1986 og 1990, og som boede i en mindre by eller på landet sammen med deres forældre, da de var 15 år. Vi studerer i alt 146.375 unge menneskers flyttemønstre. Fra de administrative registre fra Danmarks Statistik har vi en lang række oplysninger om de unge og deres forældre. Vi har også oplysninger om de unges køn, fødselsår, etniske baggrund og deres eksamenskarakterer fra grundskolen. Endelig har vi oplysninger om deres bopælskommune samt afstanden mellem de unges bopæl og den nærmeste større by.

01

Hvem flytter fra land til by i Danmark?

KAPITEL 1

Hvem flytter fra land til by i Danmark?

Det er en generel opfattelse, at Danmark i stigende grad opdeles i land og by, og at økonomisk udvikling og vækst ikke sker jævnt i hele landet (Det Økonomiske Råd, 2015). I tillæg er det en udbredt opfattelse, at der sker en fraflytning fra land til by, og at denne fraflytning er taget til. Inden vi kigger nærmere på årsagerne til en øget fraflytning fra mindre byer og landet, vil vi beskrive baggrunden for undersøgelsen: Hvordan ser udviklingen i Danmarks urbanisering ud historisk? Og hvor stor en del af befolkningen bor uden for de større byer?

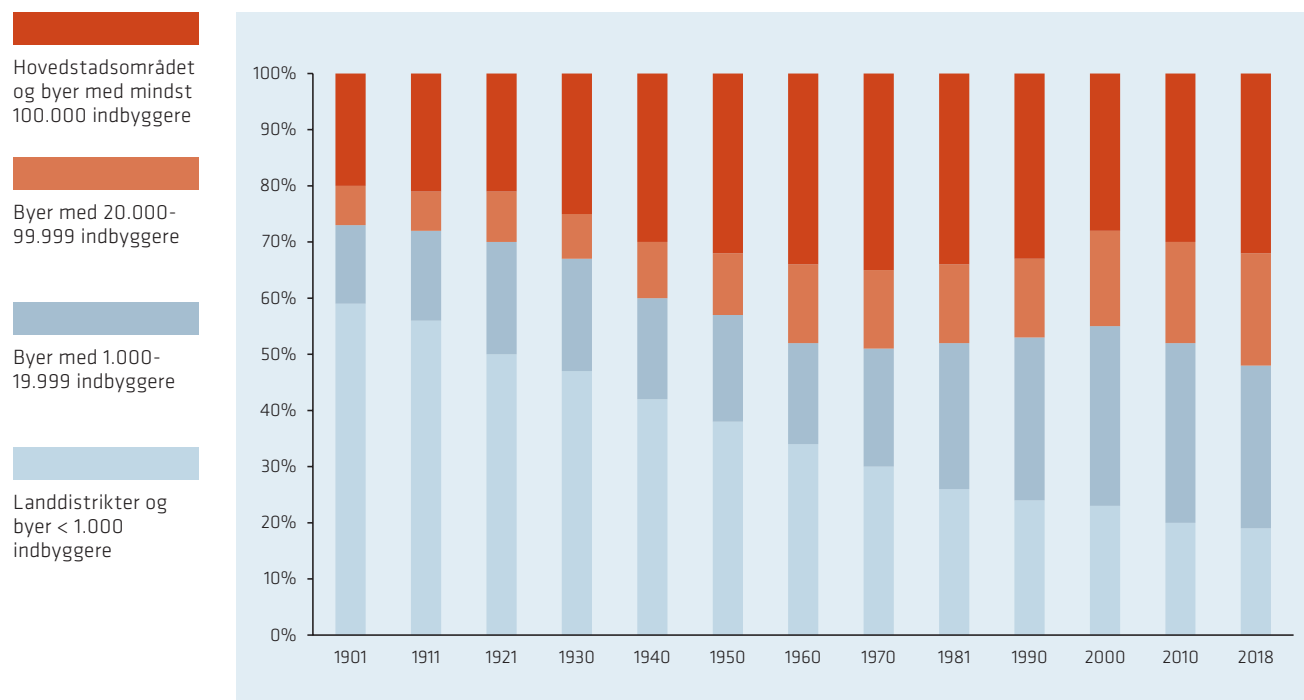
Danmarks urbanisering i perioden 1901-2018

Urbaniseringen i Danmark er ikke et nyt fænomen (Christensen, 2017). Fraflytningen fra land til by har stået på siden 1860'erne, og aldrig har så mange danskere boet i en by som i dag, hvor over 80 procent af Danmarks befolkning bor i en by med mere end 1.000 indbyggere (Danmarks Statistik, 2018a). Figur 1.1 viser urbaniseringens udvikling i Danmark i perioden 1901-2018 (A. K. Andersen, Christiansen, Jørgensen, & Thorsen, 2018). I 1901 boede 59 procent af Danmarks be-

folkning i landdistrikter eller byer med under 1.000 indbyggere, og i dag gælder det blot 19 procent af befolkningen. Urbaniseringen tog for alvor fart i den første halvdel af 1900-tallet, hvorefter den stagnerede i 70'erne og 80'erne. Der opstod en modtendens, hvor København oplevede en negativ befolkningstilvækst. Antallet af personer, der boede på landet, faldt stadigvæk, men til gengæld voksede de mindre byer, de såkaldte stationsbyer med mere end 1.000 indbyggere (Boje Groth & Fertner, 2013). Siden 2006 er urbaniseringen for alvor taget til igen, og der sker en

× FIGUR 1.1

BEFOLKNINGSUDVIKLINGEN I DANSKE BYER, 1901-2018.

Kilde: Tallene stammer fra www.statistikbanken.dk/BY2 og historisk materiale fra Danmarks Statistik Byopgørelsen.

Hovedresultater

Stor stigning i andelen af unge, der flytter til byerne

Historisk har der altid været en vandrings fra land til by. Aldrig før har så mange danskere – over 80 procent – boet i en by med over 1.000 indbyggere. Der har gennem en lang periode været fraflytning fra mindre byer og landet til større byer. Især blandt unge i alderen 18-24 år gælder det at fraflytningen er stigende, mens fra-

flytningsmønstret for de øvrige aldersgrupper ikke har ændret sig. Andelen, der flytter fra de mindre byer og landet, er ca. otte gange højere blandt unge sammenlignet med resten af befolkningen. De unges flyttemønstre har derfor stor betydning for fraflytningen fra de mindre bysamfund.

øget tilflytning til de største byer i Danmark. Samtidig bliver der født flere børn i byerne, da befolkningen her er yngre.

Befolkningstilvæksten i byerne er sammensat af tre forhold: Forskellen mellem antal fødsler og dødsfald, forskellen mellem indvandring og udvandring fra udlandet og endelig forskellen mellem tilflyttere og fraflyttere fra andre egne i Danmark. Vi stiller skarpt på den sidste del – nemlig regionale flytninger fra de mindre byer og landet til de største byer i Danmark.

Definition af Danmarks større byer

Før vi kan undersøge flytninger fra mindre byer og landet til større byer i Danmark, er vi nødt til at afgrænse de områder, som vi undersøger. Hvad er en by? Og hvor går grænsen mellem byen og landet omkring? Afgrænsningen er til en vis grad arbitrær, og vi vælger derfor at anvende Danmarks Statistiks definition af et byområde: Et område med sammenhængende bebyggelse, hvor afstanden mellem husene

ikke er større end 200 meter, medmindre der ligger kirkegårde, sportspladser eller lignende mellem husene (Danmarks Statistik, 2018b).

Vi undersøger flytninger til større byer i Danmark. Vi definerer en større by som en by med mere end 20.000 indbyggere, og som figur 1.2 på side 14 viser, er der i dag 33 større byer i Danmark. For at sætte den udvikling, vi beskriver, i perspektiv, giver vi et historisk tilbageblik på fraflytning fra mindre byer og landet i perioden 1989-2017. I løbet af den tidsperiode er nogle danske byer naturligvis vokset, og andre er blevet mindre.

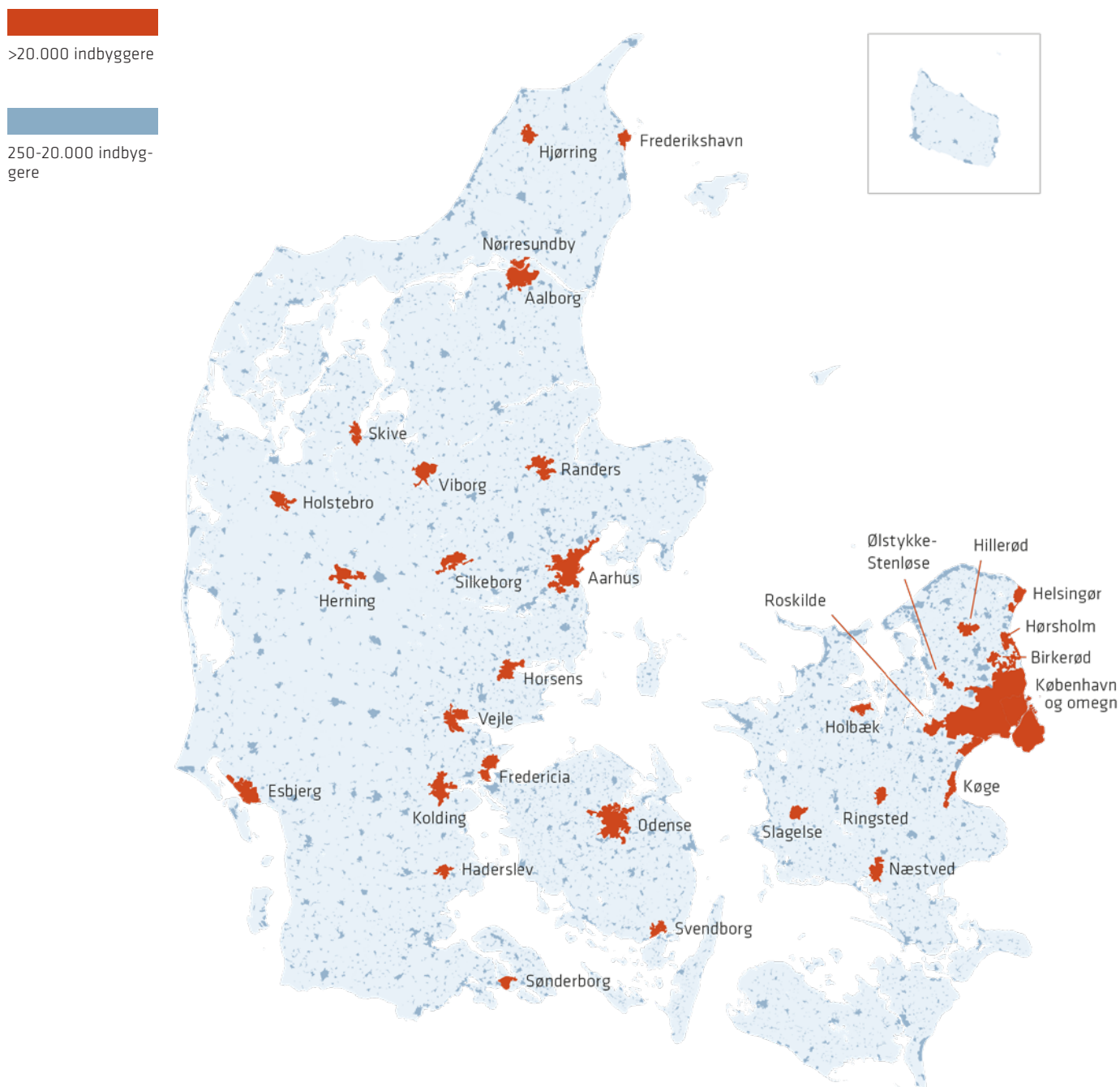
For at sikre at vi kigger på de samme geografiske områder i hele perioden, anvender vi en definition af større byer ud fra byernes størrelse i 2016. For eksempel havde Ringsted 19.492 indbyggere i 2006, mens tallet var vokset til 22.231 i 2016. Dvs. at Ringsteds indbyggertal ligger og vipper omkring grænsen på vores definition af en større by på mere end 20.000

indbyggere. Vi har valgt, at byer, der som Ringsted havde mere end 20.000 indbyggere i 2016, tæller som en større by i hele tidsperioden.

Som man kan se på kortet, har vi valgt at slå kommuner i og omkring København sammen til ét stort, samlet byområde. Det gør vi, da hovedstadsområdet er så velforsynet med offentlig transport, at flytninger inden for hovedstadsområdet ikke kan betragtes som flytninger mellem land og by.

× FIGUR 1.2

DANMARKS STØRRE BYER MED MERE END 20.000 INDBYGGERE I 2016.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af tal fra Danmarks Statistik, Registeret Bystørrelser (BYSTRB).

Unge flytter i stigende grad væk fra de mindre byer eller landet

Inden vi går videre til analysen af, hvad der får forskellige personer til at flytte fra land til by, kaster vi et blik på den historiske udvikling i befolkningens flyttemønstre fra land til by: Hvor stor en procentdel blandt de forskellige befolkningsgrupper i de mindre byer og landet vælger at flytte væk hvert år? Og har det været det samme historisk, eller kan vi se en tendens til, at fx flere og flere unge vælger at flytte væk? På den måde kan vi få indblik i, hvorvidt det, vi studerer, er et nyere fænomen eller noget, der har stået på i længere tid.

For at illustrere den samlede nettofraflytning fra de mindre byer og landet til de større byer viser vi i figur 1.3, hvordan nettofraflytningen har udviklet sig siden 1989, opdelt på aldersgrupper. Fak-

taboks 1.1, på side 16 beskriver hvordan vi har beregnet nettofraflytning. Af figuren fremgår det tydeligt, at der er forskelle på nettoflyttemønstret for forskellige aldersgrupper, og at de unge i aldersgruppen 18-24 år, som forventet, udgør den gruppe, der i højeste grad forlader de mindre byer og landet. For unge mellem 18 og 24 år vokser nettofraflytningen markant over tid, dvs. at flere og flere unge samlet set forlader de mindre byer og landet til fordel for større byer. I 1989 forlod otte procent (netto) af de unge de mindre byer og landet, og i 2017 var andelen steget til 16 procent (netto).

Personer i alderen 25-34 år flytter kun i mindre grad fra de mindre byer og landet; disse områder mister ca. 1,5 procent (netto) af deres indbyggere i denne aldersgruppe hvert år. Dette tal har til gengæld

ligget relativt konstant i hele perioden. Den samme tendens finder vi hos de ældre aldersgrupper, hvor nettofraflytningen blandt de 35-64-årige og personer over 65 år har ligget på det samme niveau, under en procent, i hele perioden.

× FIGUR 1.3

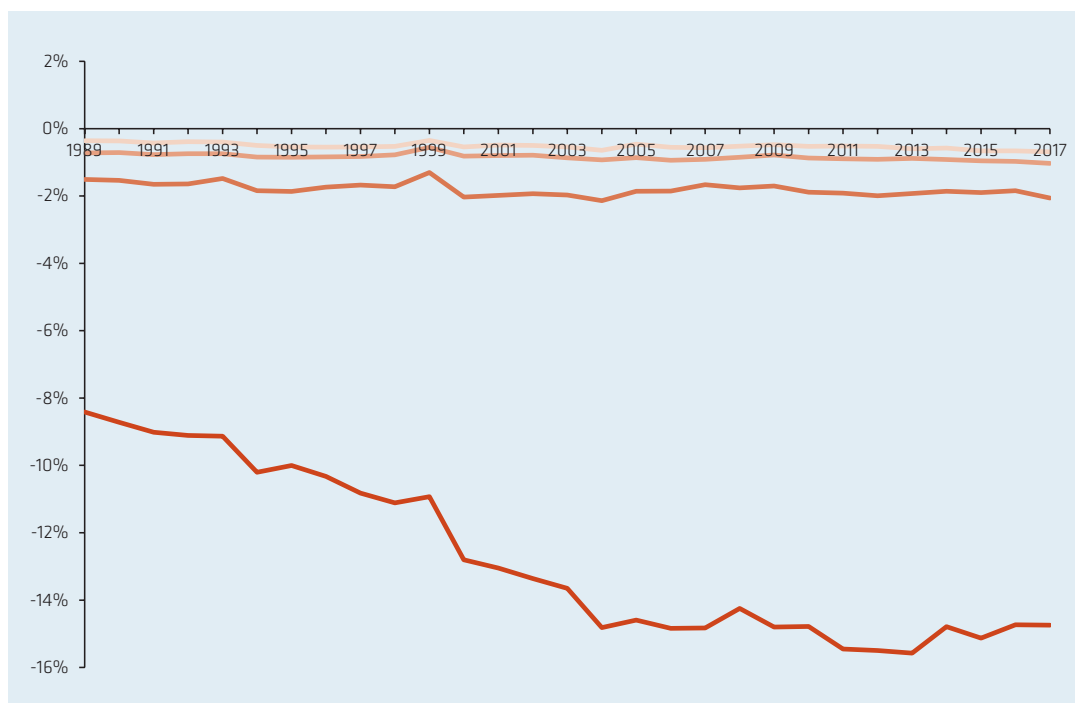
NETTOFRAFLYTNING FRA MINDRE BYER OG LANDET, 1989-2017.

18 - 24 år

25 - 34 år

35 - 64 år

65 år og derover

Anm.: Oplysninger om befolkningens bopæl og adresseskift baseret på Befolkningsregisteret (BEF), Boligtællingen (BOL) og Bystørrelser (BYSTRB). **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

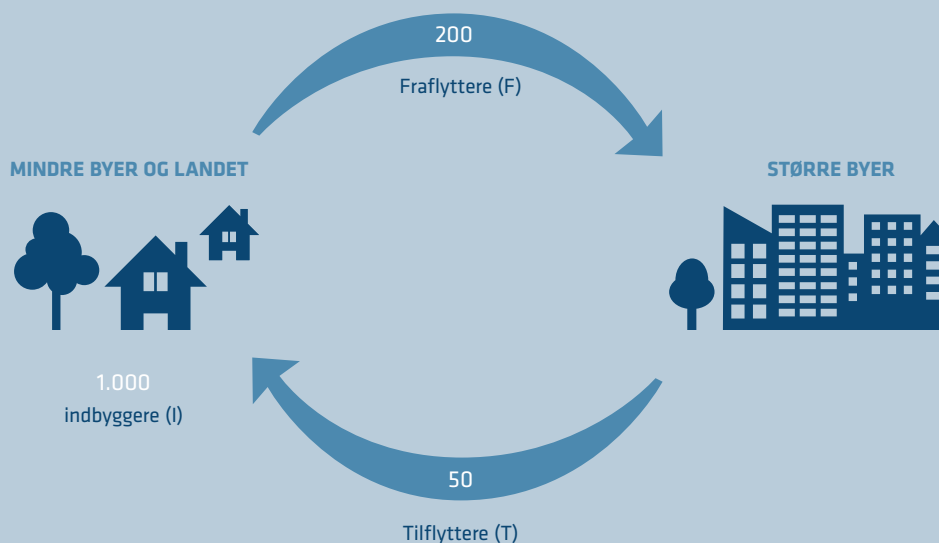
Hvordan beregnes nettofraflytning?

For at få viden om hvordan Danmarks mindre byer og landområder har udviklet sig, har vi beregnet nettofraflytningen fra mindre byer hvert år i perioden 1989-2017. Nettofraflytning er et mål for, hvor mange der flytter fra en mindre byer og landet hvert år, når man tager højde for, hvor mange der flytter til en mindre by i den samme periode. Nettofraflytning beregnes ved at anvende denne formel:

$$N = \frac{T - F}{I} \times 100$$

Illustrationen herunder viser, hvordan nettofraflytning beregnes. Nettofraflytning = Tilflyttere (antal der flytter til mindre byer) - Fraflyttere (antal der flytter fra mindre byer) / Indbyggere (antal der bor i mindre byer) * 100.

I dette tænkte eksempel vil nettofraflytningen være: $N = \frac{50 - 200}{1000} \times 100 = -15 \%$

En negativ nettofraflytning betyder, at der er flere, der flytter fra end til de mindre byer hvert år. Da vi dividerer med det samlede antal indbyggere og ganger med 100, viser tallet nettofraflytningen i procent.

02

Hvordan har de unges uddannelsesvalg udviklet sig?

Hvordan har de unges uddannelsesvalg udviklet sig?

Kapitel 1 viste, at det primært er unge i alderen 18-24 år, der flytter fra de mindre byer og landet, og at der er sket en markant stigning i antallet af fraflyttere i denne aldersgruppe i løbet af de seneste 30 år. For at forstå fraflytningen fra de mindre til de større byer er det altså centralt at forstå årsagerne til de unges beslutning om at flytte til de større byer. Der kan være mange grunde til, at unge vælger af flytte til mere urbane omgivelser. For det første kan det være, fordi de større byer har flere tilbud, der tiltrækker unge mennesker. Det kan være natlivet, de kulturelle tilbud eller mulighederne for at møde ligesindede, der lokker. Det kan også være, fordi arbejdsmarkedet i de større byområder gør det nemmere at finde et job, der passer til de unges forventninger og kvalifikationer (Corcoran & Faggian, 2017). Endelig er det også i de større byer, at de fleste videregående uddannelsesinstitutioner findes, og i

det perspektiv er det nærliggende at tro, at unges valg af ungdomsuddannelse har stor betydning for beslutningen om at flytte ind til de større byer. Hvis uddannelse er en afgørende faktor, må uddannelsesomfanget også have udviklet sig. Det ser vi nærmere på i dette kapitel.

Flere unge får en ungdomsuddannelse i dag end for 30 år siden

Fra politisk side er der stort fokus på, at flere unge skal gennemføre en ungdomsuddannelse. Det afspejler sig i den daværende regerings målsætning om, at 90 procent af de unge skal have gennemført en ungdomsuddannelse, inden de fylder 25 år (Regeringen, 2017). Denne politiske målsætning er i et vist omfang blevet opfyldt. I løbet af de seneste 35 år, fra 1982 til 2017, er andelen af 24-årige uden en ungdomsuddannelse faldet markant, fra 35 procent i 1982 til 20 procent i 2017. Men

det er interessant at bemærke, at andelen uden en ungdomsuddannelse har ligget nogenlunde konstant på lidt over 20 procent siden 1998. Figur 2.1 illustrerer denne udvikling. I perioden 1982-2017 er andelen af unge med en gymnasial uddannelse steget fra 30 til 58 procent. Figuren viser desuden, at søgningen til erhvervsskolerne har været stigende frem til 1986, hvor 37 procent fuldførte en erhvervsuddannelse – siden har tilstrømningen til erhvervsuddannelserne været faldende frem til 2017, hvor blot 18 procent af de unge opnåede en erhvervsfaglig uddannelse. Over tid er der således sket to bemærkelsesværdige ændringer. For det første har de gymnasiale uddannelser og erhvervsuddannelserne "byttet elever" i gymnasieuddannelsernes favør, og for det andet er andelen af unge uden en ungdomsuddannelse begyndt at stagnere frem for at falde.

Hovedresultater

Flere unge opnår en studentereksamen – både på landet og i byerne

Der er en kraftig vækst i andelen af unge, der opnår en studentereksamen i perioden 1982-2017, og tendensen er den samme både i de mindre byer og landet og i de større byer. Vi kan se, at flere unge vælger en gymnasial uddannelse på bekostning af en erhvervsuddannelse.

Til gengæld er restgruppen, dem der ikke opnår en uddannelse efter grundskolen, kun faldet svagt og er ikke blevet mindre i løbet af de sidste 20 år. Restgruppen har stort set ligget konstant på omkring 20 procent af en ungdomsårgang.

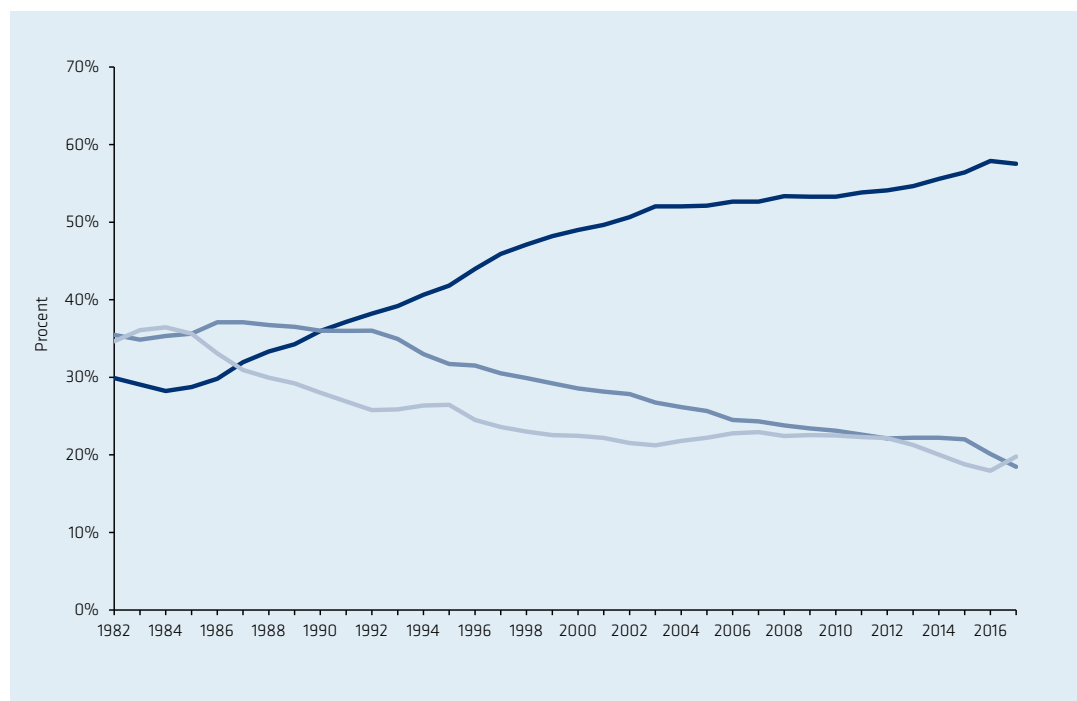
× FIGUR 2.1

OPNÅET UNGDOMSUDDANNELSE BLANDT 24-ÅRIGE, 1982-2017.

Gymnasial uddannelse

Erhvervsfaglig uddannelse

Ingen ungdomsuddannelse

Anm.: Beregningerne er udført for alle 24-årige i Danmark med uddannelsesoplysninger for det pågældende år (UDDA). Ungdomsuddannelse defineres som den først opnåede ungdomsuddannelse, inden personen fylder 24 år. Ca. 12 procent gennemfører både en erhvervsfaglig og en gymnasial uddannelse, inden de fylder 24 år. **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Det danske uddannelsessystem

Figuren nedenfor illustrerer, hvordan det danske uddannelsessystem er bygget op. Ungdomsuddannelser kan inddeles i to hovedgrupper; gymnasiale og erhvervsfaglige. De gymnasiale uddannelser tager 2-3 år og giver adgang til at søge ind på videregående uddannelser. De erhvervsfaglige ungdomsuddannelser (EUD) dækker over uddannelser inden for mange forskellige brancheområder og kan tage 1,5-5,5 år at gennemføre. Uddannelserne spænder bredt over håndværks-, handels-, landbrugs- og plejerelaterede uddannelser. Disse uddannelser kvalificerer til et erhvervsarbejde. Nogle erhvervsuddannelser giver desuden adgang til enkelte videregående uddannelser. Har man for eksempel taget en social- og sundhedshjælperuddannelse, giver den også adgang til at søge ind på sygeplejerskeuddannelsen, der er en professionsbacheloruddannelse. I langt de fleste tilfælde kan man dog ikke skifte fra erhvervsuddannelser til videregående uddannelser, hvilket medfører, at de unge efter grundskolen bliver "låst fast" i et uddannelsesmæssigt spor, når de træffer valget mellem en gymnasial og en erhvervsfaglig uddannelse.

Flere unge i mindre byer og på landet opnår en studentereksamen

Figur 2.1 viser, at gymnasierne har oplevet et markant forøgelse af elever siden starten af 1980'erne. I forhold til vores undersøgelses geografiske fokus er det relevant at kigge på, om udviklingen har været den samme på tværs af land og by – altså om det er byboerne eller landboerne, der driver udviklingen, eller om de to grupper er lige gode om det. Det undersøger vi ved at dele de unge op i to grupper: byboere og landboere, alt efter om de boede i en større eller en mindre by eller på landet, da de var 17 år gamle. Dette valg er truffet for at undgå, at unge, som er opvok-

set og har gået på gymnasiet i en mindre by, kategoriseres som "by"-unge, hvis de flytter til en større by efter endt uddannelse – eksempelvis som 19-årige.

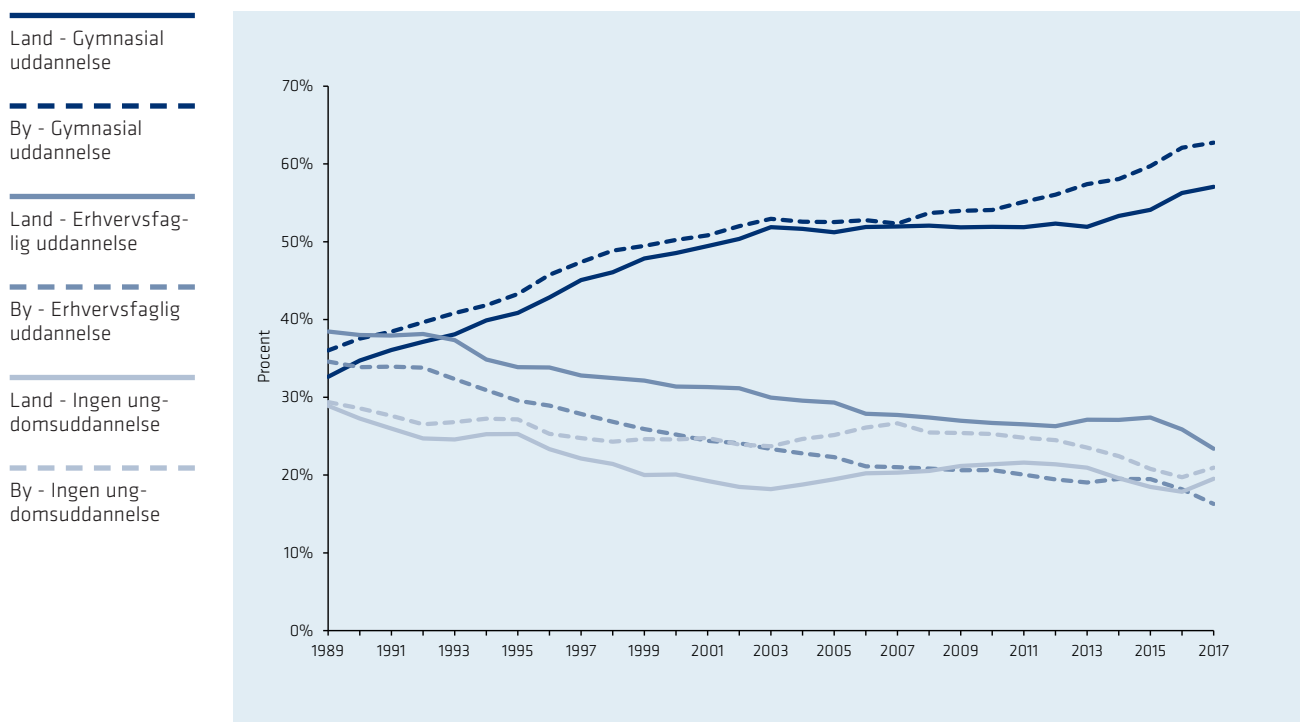
Figur 2.2 viser udviklingen i ungdomsuddannelser for unge med bopæl i henholdsvis mindre byer eller på landet og i større byer i perioden 1989-2017. I figuren vises de unges først fuldførte ungdomsuddannelse. Beregninger er udført for alle 24-årige i det pågældende år.

Tallene viser, at andelen af unge, der tager en gymnasial uddannelse, er højere i de større byer i hele perioden, og at andelen af unge med en erhvervsfaglig ungdoms-

uddannelse er højere i de mindre byer og på landet. De geografiske forskelle er imidlertid ikke store, og udviklingen i ungdomsuddannelserne følges ad i de større og i de mindre byer. Andelen af unge uden ungdomsuddannelse er størst i de større byer og ligger nogenlunde konstant hen over perioden på omkring 25-30 procent. Først fra 2007 og frem ses en tendens til et fald i dette tal. Dermed er andelen af unge uden ungdomsuddannelse større end andelen med en erhvervsfaglig uddannelse i de større byer, fra 2000 og frem.

× FIGUR 2.2

OPNÅET UNGDOMSUDDANNELSE BLANDT UNGE I HHV. MINDRE BYER OG LANDET OG STØRRE BYER, 1989-2017.

Anm.: Beregningerne er udført for alle 24-årige i Danmark med uddannelsesoplysninger for det pågældende år (UDDA). Ungdomsuddannelse defineres som den først opnåede ungdomsuddannelse, inden personen fylder 24 år. Ca. 12 procent gennemfører både en erhvervsfaglig og en gymnasial uddannelse, inden de fylder 24 år. Populationen er opdelt i land og by, efter deres bopælsadresse da de var 17 år (BOL og BYSTRB). Personer uden bopælsadresse i Danmark, da de var hhv. 17 og 24 år, er udeladt. **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Jo længere uddannelse, desto længere er man villig til at flytte

Overskriften henviser til et veldokumenteret resultat, der er fundet i en lang række studier på tværs af lande (Faggian & McCann, 2009). Vi forventer derfor, at det samme gør sig gældende i en dansk kontekst; når flere unge får en studentereksamen, vil det naturligt øge deres geografiske mobilitet. Det naturlige spørgsmål er i den forbindelse, hvorfor lige netop gymnasieuddannelsen øger lysten til at flytte? Hvilke mekanismer ligger bag?

Litteraturen giver en række forskellige forklaringer: En af de mest anerkendte teorier er "human kapital migrations"-teorien, der blev præsenteret første gang i 1962 af økonomen Larry A. Sjaastad (Sjaastad, 1962). Larry A. Sjaastad var den første til at anskue migration som en individuel investering i fremtidig produktivitet og indtjeningsmuligheder. Personers beslutning om at flytte sker ifølge teorien på baggrund af en opvejning af fordele og ulemper ved at flytte. Ulemper kunne fx være udgifter til selve flytningen, transportomkostninger og følelsesmæssige omkostninger ved at forlade familie, venner og velkendte omgivelser. Fordele kunne være indkomststigning, bedre klima, bedre faciliteter eller måske vigtigst: muligheden for at investere i fremtiden ved at tage en videregående uddannelse.

Teorien kan forklare, hvorfor der er grund til at tro, at en studentereksamen øger sandsynligheden for, at de unge flytter: Studentereksamen fra et gymnasium giver i sig selv ingen erhvervskompetencer, og uddannelsen er rettet imod, at man fortsætter på en videregående uddannelse. Unge, der har brugt tre år på at gå i gymnasiet, har opbygget og styrket deres boglige kompetencer, og de får størst ud-

bytte af disse kompetencer ved at flytte til de større byer, hvor der er mulighed for at tage en videregående uddannelse, der kan give den unge erhvervskompetencer. Derfor er det rationelt, at unge, der har taget en gymnasial ungdomsuddannelse, i højere grad vil søge ind til de større byer for at tage en videregående uddannelse. Unge med en erhvervsfaglig uddannelse vil forventeligt få en højere løn ved at flytte ind til en større by. Men denne gruppe har også mulighed for at bruge deres uddannelse på arbejdsmarkedet i lokalområdet. For unge med en erhvervsfaglig uddannelse vil omkostningerne ved at flytte (i form af længere afstande til netværk, venner og familie, dyre boliger, mindre adgang til natur osv.) i højere grad overstige omkostningerne ved at blive boende (i form af lavere løn).

I dette kapitel har vi vist, at alle unge, uanset bopæl, i stigende grad opnår en gymnasial uddannelse og i mindre grad en erhvervsfaglig uddannelse. I det omfang at valg af ungdomsuddannelse har betydning for, hvor de unge gerne vil bosætte sig, kan denne udvikling være med til at forklare den øgede nettofraflytning fra land til by blandt unge. Det undersøger vi nærmere i næste kapitel.

Er studentereksamen årsag til, at unge forlader de mindre byer?

Er studentereksamen årsag til, at unge forlader de mindre byer?

I de to foregående kapitler har vi beskrevet de unges flyttmønstre og uddannelsesvalg i perioden 1989–2017. To tendenser står tydeligt frem: For det første er der sket en stigning i andelen af unge, som flytter fra de mindre byer og landet i perioden. For det andet har der været en kraftig vækst i andelen af unge, der opnår en gymnasial ungdomsuddannelse, mens der omvendt er sket et fald i andelen af unge med erhvervsfaglige uddannelser. I dette kapitel undersøger vi, om de to tendenser kan kædes sammen – altså om det øgede optag på gymnasierne er udslagsgivende for, at de unge i stigende grad flytter fra de mindre byer og landet.

Når vi kigger på tallene, kan vi se, at 88 procent af de unge, der tager en studentereksamen i mindre byer eller på landet, flytter til en større by, inden de fylder 25 år. Det samme gælder kun for 50 procent af de unge, der i stedet tager en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Spørgsmålet er nu, hvorvidt disse tal afspejler, at det at få en studentereksamen, isoleret set, er med til at øge unges fraflytning? Det er ikke helt så enkelt at vurdere. Unge valg om at flytte er komplekst og skyldes et samspil mellem mange forhold. Vi kan derfor ikke nødvendigvis tilskrive forskellen i flyttehyppighed på 38 procentpoint de to gruppers forskellige valg af ungdomsuddannelse.

Udfordringen er, at en række baggrundsfaktorer både har indflydelse på om unge går i gymnasiet, og om de efterfølgende flytter til en større by. Fx så er børn med højtuddannede forældre mere tilbøjelige til at starte i gymnasiet. De er også mere tilbøjelige til at flytte til en større by – men skyldes det de muligheder, som en studentereksamen har givet dem, el-

ler er det udtryk for familiemæssige normer, der var grundlagt, allerede inden de startede i gymnasiet?

Vi har mulighed for at komme med et kvalificeret bud på, hvad gymnasiale uddannelser betyder for fraflytning fra mindre byer og landet, fordi vi har utrolig gode dataoplysninger om samtlige unge i Danmark, og fordi vi anvender statistiske metoder, der kan tage højde for mange af de baggrundsfaktorer, der har betydning for flytning, mens vi vurderer betydningen af en ungdomsuddannelse.

I dette kapitel viser vi, hvordan forskellige individuelle faktorer påvirker unges beslutning om at flytte til en større by, med særligt fokus på betydningen af ungdomsuddannelse. Dernæst undersøger vi, hvilken faktor der er den vigtigste blandt de faktorer, som vi har kendskab til.

Undersøgellesdesign

Vores oplysninger om de unge kommer fra Danmarks Statistiks administrative registre. Vi har udvalgt fem årgange af unge, der er født mellem 1986 og 1990, og som bor i en mindre by eller på landet, fra de 15 til de er 18 år. Denne gruppe er vores population af unge, der bor i mindre byer og på landet.

Figur 3.1 på næste side illustrerer vores undersøgelsesdesign. Fordi vi har adgang til historiske data, kan vi følge de unge over tid, fra de er 15 år, til de fylder 25 år, og vi kan dermed undersøge, om de opnår en ungdomsuddannelse, og om de flytter til en by med mere end 20.000 indbyggere, i løbet af den periode. Ca. 12 procent gennemfører både en erhvervsfaglig og en gymnasial uddannelse, inden de fylder 25 år. I disse tilfælde har vi valgt at

anvende den først opnåede ungdomsuddannelse. En stor del af de unge vil også flytte gentagende gange, fra de er 18 år, til de er 25 år. Hvis de blot én gang vælger at flytte til en større by, tæller de med som flyttet i vores analyse. Hvis de flytter til en anden mindre by, tæller de ikke som fraflyttere fra mindre byer og landet.

Hvornår er man fraflyttet?

Vi kigger på flytninger mellem byer inden for Danmarks grænser, såkaldte inter-regionale flytninger. Vi tæller det ikke som en flytning, når de unge flytter på samme tid som deres forældre. Så er vi nemlig ikke sikre på, at det er den unges eget ønske at flytte. Det tæller altså kun som en flytning i analysen, når den unge flytter fra opvækstområdet til en større by.

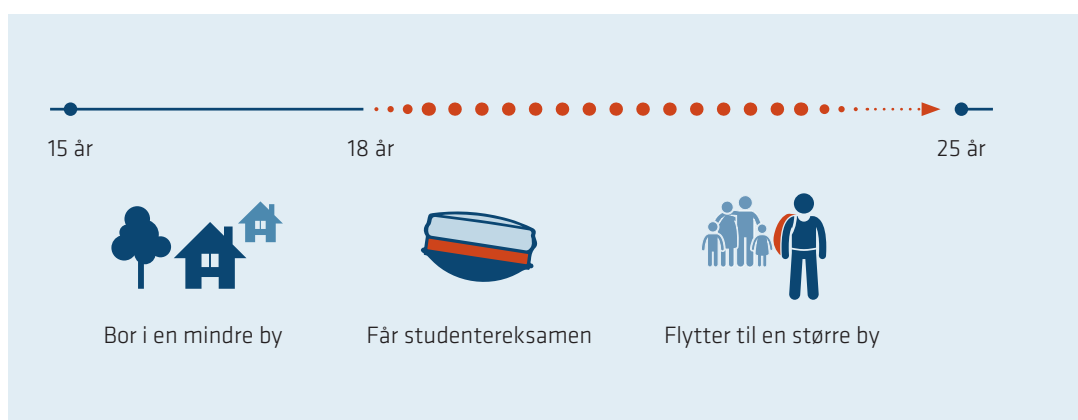
Hovedresultater

Gymnasieuddannelse flytter unge fra land til by

Knap 90 procent af de unge, der tager en studentereksamen, flytter til en større by, inden de fylder 25 år. Det samme gælder kun for 50 procent af de unge, der i stedet tager en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse. Vi undersøger, i hvilken grad disse tal afspejler, at det at få en studentereksamen, isoleret set, er med til at øge unges fraflytning fra mindre byer og landet. Vores analyse viser, at unge med studentereksamen har 25 procent-

point større sandsynlighed for at flytte sammenlignet med unge, der har taget en erhvervsfaglig uddannelse. Det er vel at mærke, efter vi har taget højde for de andre baggrundsfaktorer, der også spiller en rolle. Vi finder, at både familiebaggrund, geografi og individuelle demografiske karakteristika spiller en rolle, men at valg af ungdomsuddannelse udgør den vigtigste faktor.

× FIGUR 3.1   UNDERSØGELSESDSIGN.

Anm.: Vi studerer unge, som bor i en mindre by eller på landet, fra de er 15 til de er 18 år. Vi følger de unge, indtil de fylder 25 år og undersøger, om de opnår en ungdomsuddannelse, og om de flytter til en større by, i løbet af den periode.

Datagrundlag

I analysen tager vi højde for en række væsentlige baggrundsfaktorer, der har betydning for fraflytning. International forskning på området viser, at både individuelle karaktertræk, som køn, etnicitet og evner, samt familiemæssige forhold, som forældrenes uddannelsesniveau og indkomst, har betydning for, om man flytter eller ej (Berck, Tano, & Westerlund, 2016; Détang-Dessendre & Pigué, 2017).

Vi har taget højde for de unges køn, indvandringsstatus, fødselsår og deres eksamenskarakterer i hhv. skriftlig dansk og matematik fra folkeskolens afgangseksamen. Desuden inddrager vi oplysninger om, hvilken region de unge bor i og vejafstanden mellem de unges bopæl og den nærmest beliggende større by med over 20.000 indbyggere, da de var 15 år. Endelig har vi også oplysninger om forældrenes uddannelsesbaggrund og deres indkomst. Figur 3.2 nedenfor viser de baggrundsfaktorer, som vi tager højde for i analysen.

Vi anvender en såkaldt regressionsanalyse. I regressionsanalysen kan vi inddrage en lang række faktorer på samme tid og undersøge, hvilken der spiller den største rolle for beslutningen om at flytte, når man tager højde for de øvrige forhold. Mange af disse forhold har vi kendskab til. Men der er også forhold, som vi ikke kan måle i data, som fx forældrenes ambitioner på deres børns vegne. Hvis vi dog, for overskuelighedens skyld, går ud fra, at disse forhold optræder tilfældigt blandt de unge, kan vi bruge tallene fra regressionsanalysen som udtryk for gymnasiets betydning for fraflytning. Hvorvidt det er en grov antagelse eller ej, vender vi tilbage til i kapitel 4, der er skrevet til de særligt metodeinteresserede.

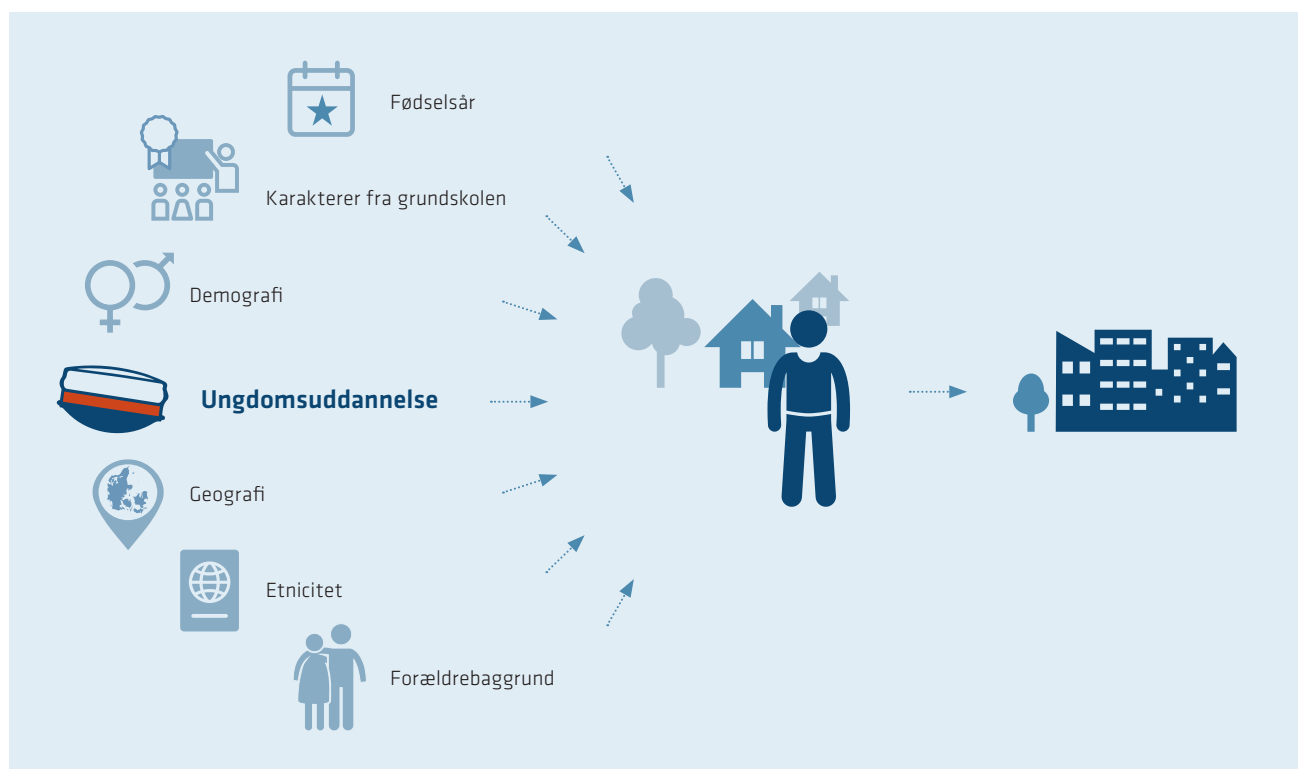
Studentereksamen er årsag til, at de unge flytter væk

Resultaterne viser, at en persons ungdomsuddannelse udgør en meget vigtig faktor for personens tilbøjelighed til at flytte: Unge, der har taget en gymnasial

uddannelse, har 87 procent sandsynlighed for at fraflytte, hvor det kun gælder 62 procent af de unge, der har taget en erhvervsfaglig uddannelse og 65 procent af de unge, der ikke fuldfører en ungdomsuddannelse, før de fylder 25 år. Forskellen mellem de tre grupper er illustreret i figur 3.3.

Det betyder altså, at unge med en studentereksamen har 25 procentpoint større sandsynlighed for at flytte til en større by sammenlignet med unge, der har taget en erhvervsfaglig uddannelse. Det er vel at mærke, efter vi har taget højde for de andre baggrundsfaktorer, der også spiller en rolle. Når vi beregner, hvor meget en gymnasial uddannelse øger sandsynligheden for at flytte, sammenligner vi personer, der ligner hinanden i forhold til de væsentligste baggrundskarakteristika, der er illustreret i figur 3.2. Men de andre karakteristika spiller også en særskilt rolle for tilbøjeligheden til at flytte. Dét vil vi nu se nærmere på.

× FIGUR 3.2 ILLUSTRATION AF ÅRSAGER TIL AT FLYTTE TIL STØRRE BYER.

I forhold til individuelle karakteristika kan vi se, at unge kvinder er mere tilbøjelige til at flytte end unge mænd. Vi finder, at indvandrere har lidt større sandsynlighed for at flytte, hvorimod unge andengenerationsindvandrere har lidt mindre sandsynlighed for at flytte sammenlignet med etnisk danske unge.

Vi finder også en stærk sammenhæng mellem forældrenes uddannelsesbaggrund og indkomst og de unges sandsynlighed for at fraflytte: Unge, hvor enten mor eller far har en mellemlang eller lang videregående uddannelse, har større sandsynlighed for at flytte, og unge med faglærte forældre tilhører den gruppe, der flytter mindst. Jo højere familiens husstandsindkomst er, desto større sandsynlighed er der for, at de unge flytter til storbyen, hvilket måske kan hænge sammen med, at forældre med høj indkomst bedre kan hjælpe deres børn med at betale for leveomkostninger i storbyerne. Endelig kan vi se, at den geografiske afstand

til den nærmeste større by også spiller en rolle for, hvorvidt unge vælger at flytte eller ej. Jo længere afstand desto mindre sandsynligt er det at unge fraflytter. Det kan måske skyldes, at længere geografisk afstand er forbundet med flere økonomiske og følelsesmæssige omkostninger i forbindelse med en flytning. En grundig beskrivelse af alle resultaterne kan findes i vores engelske forskningsartikel "Educational choice and inter-regional migration" (Sørensen & Holm, 2019).

Unges uddannelsesvalg betyder mere for fraflytning end geografi og forældrebaggrund

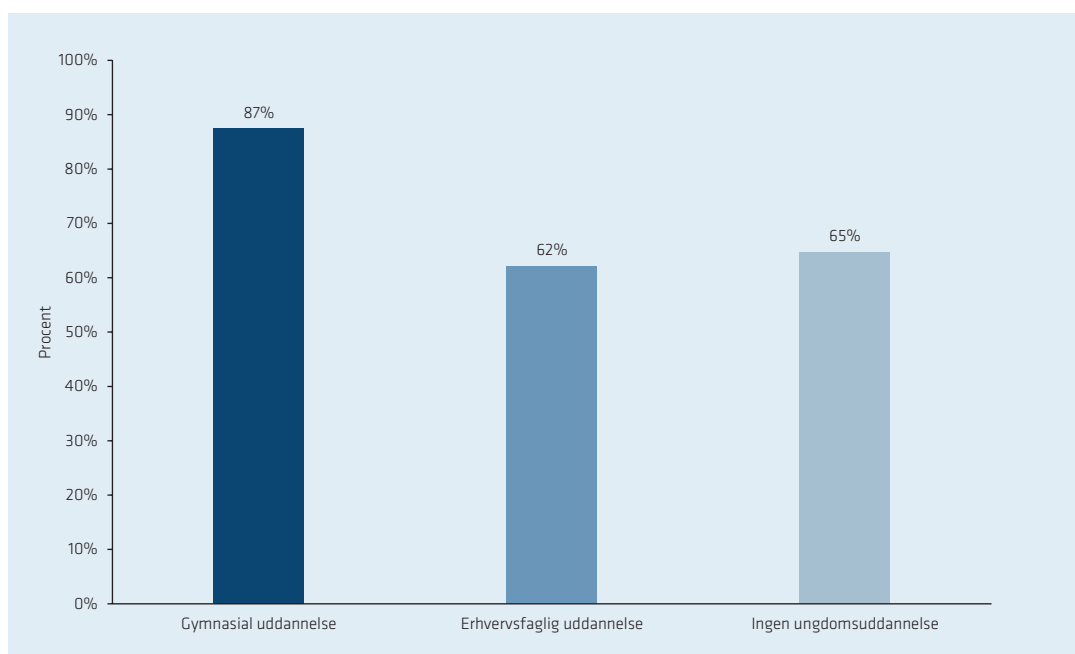
Vi kan se i vores data, at der er nogle faktorer, der betyder mere for fraflytning end andre. Det er interessant at vide, hvilken faktor der er den vigtigste. Vi har derfor inddelt baggrundsfaktorerne fra vores regressionsanalyse i tre grupper: 1) Individuelle karakteristika, dvs. køn, fødselsår, indvandringsstatus, boglige evner og valg af ungdomsuddannelse, 2) Geografi-

ske karakteristika, dvs. opvækstregion og afstand mellem bopæl og den nærmeste større by og 3) Forældrenes karakteristika, dvs. mors og fars uddannelsesniveau og husstandsindkomst.

Samlet set bidrager alle baggrundsfaktorerne til at give os et ret godt billede af, hvilke unge der flytter. Men hvilke faktorer fortæller os mest? Det har vi illustreret i figur 3.4. Figuren viser, at forskelle i unges individuelle karakteristika udgør cirka 70 procent af de forskelle i flyttemønstre, som regressionsanalysen kan forklare (de blå stykker af lagkagen). Geografiske karakteristika udgør omkring 10 procent, og forældrenes uddannelsesbaggrund og indkomst udgør knap 20 procent.

Men hvordan skal man forstå, at cirka 70 procent af den "forklaringskraft", som regressionsanalysen giver os, kan tildeles en persons individuelle karakteristika? Hvis vi forestiller os, at vi skulle gætte på, om en ung mand på 18 år ville flytte til en stør-

FIGUR 3.3 SANDSYNLIGHEDEN FOR AT FLYTTE TIL EN STØRRE BY, OPDELT PÅ UNGDOMSUDDANNELSE.

Anm.: Sandsynligheden for at flytte er illustreret for en etnisk dansk kvinde født i 1990, opvokset i Region Midtjylland. Hun har karakteren 7 i hhv. skriftligt dansk og matematik og bor 25 km væk fra den nærmeste større by (mere end 20.000 indbyggere). Hendes mor og far har en erhvervsfaglig uddannelsesbaggrund, og deres disponible husstandsindkomst er 400.000 kr. årligt, målt i 2006. Antal observationer = 146.375. **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

re by inden for de næste par år, og vi kun måtte få en oplysning om ham, hvilken oplysning ville så være den bedste at få? Det ville oplysningen om hans ungdomsuddannelse, da den bidrager med 44 procent af vores forklaringskraft. Hvorvidt han er opvokset i region Midtjylland eller region Syddanmark ville modsat være en ret ligegyldig oplysning, da det kun bidrager med en forklaringskraft på én procent.

Analyserne i dette kapitel har vist, at der er en stærk sammenhæng mellem opnåelse af en gymnasial uddannelse og fraflytning, selv når vi tager højde for andre baggrundsfaktorer, som vi har oplysninger om fra de administrative registre hos Danmark Statistik. Der er selvfølgelig mange andre forhold, der også kan spille en rolle, som fx forældrenes ambitioner, normer, værdier mv. Disse opvækstforhold har vi ikke oplysninger om, og vi kan derfor ikke inddrage dem i vores regressionsanalyse. Dette problem vender vi tilbage til i næ-

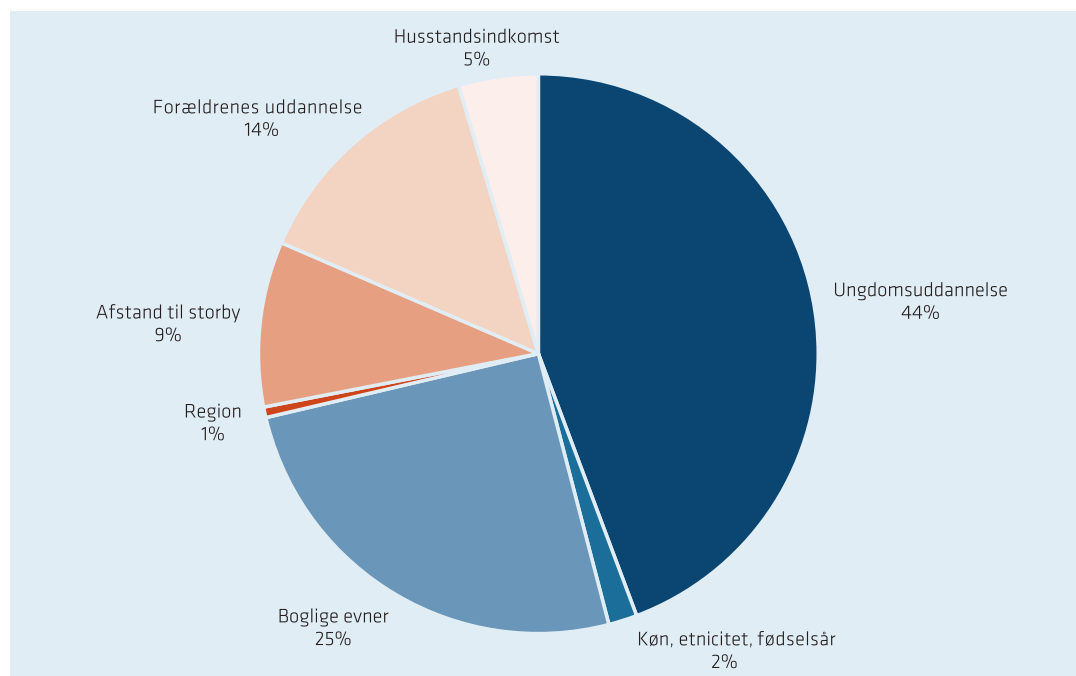
ste kapitel, hvor vi beskriver fire alternative statistiske metoder, som vi har anvendt for at sikre os, at vores resultater er stærke og valide. Den metodeinteresserede læser kan således finde mere information om, hvordan vi har "kvalitetstestet" vores resultater vha. andre målemetoder, i det følgende kapitel.

Diskussion: Den geografiske tilgængelighed af gymnasier påvirker urbanisering

Vi har dokumenteret, at når unge tager en gymnasial uddannelse, flytter de i meget højere grad mod de større byer. Det er dog ikke den eneste faktor, der påvirker de unges ønske om at flytte. Social baggrund, afstanden til den nærmeste større by og evner i skolen spiller også en rolle. Men den gymnasiale uddannelse er altså en meget kraftig drivkraft, og uden den ville de unge være markant mindre tilbøjelige til at flytte.

Gymnasiale uddannelser i mindre byer og i landområder kan dog potentielt have to modsatrettede effekter på, hvem der flytter til og fra mindre byer og landet. Vi har ikke undersøgt, hvorvidt de unges forældres ønske om at bo i mindre byer eller i landområder er påvirket af, om deres børn har nem adgang til forskellige ungdomsuddannelser, herunder gymnasiale uddannelser. På den måde mangler vi at beskrive, hvordan forældrenes beslutning om at blive boende eller flytte til en mindre by eller landet er påvirket af deres børns adgang til et varieret udbud af ungdomsuddannelser. Det kan altså være lidt af et tveægget sværd at mindske de unges adgang til gymnasiale uddannelser i mindre byer og på landet, fordi det kan få nogle forældre til at fravælge at bosætte sig i landområderne.

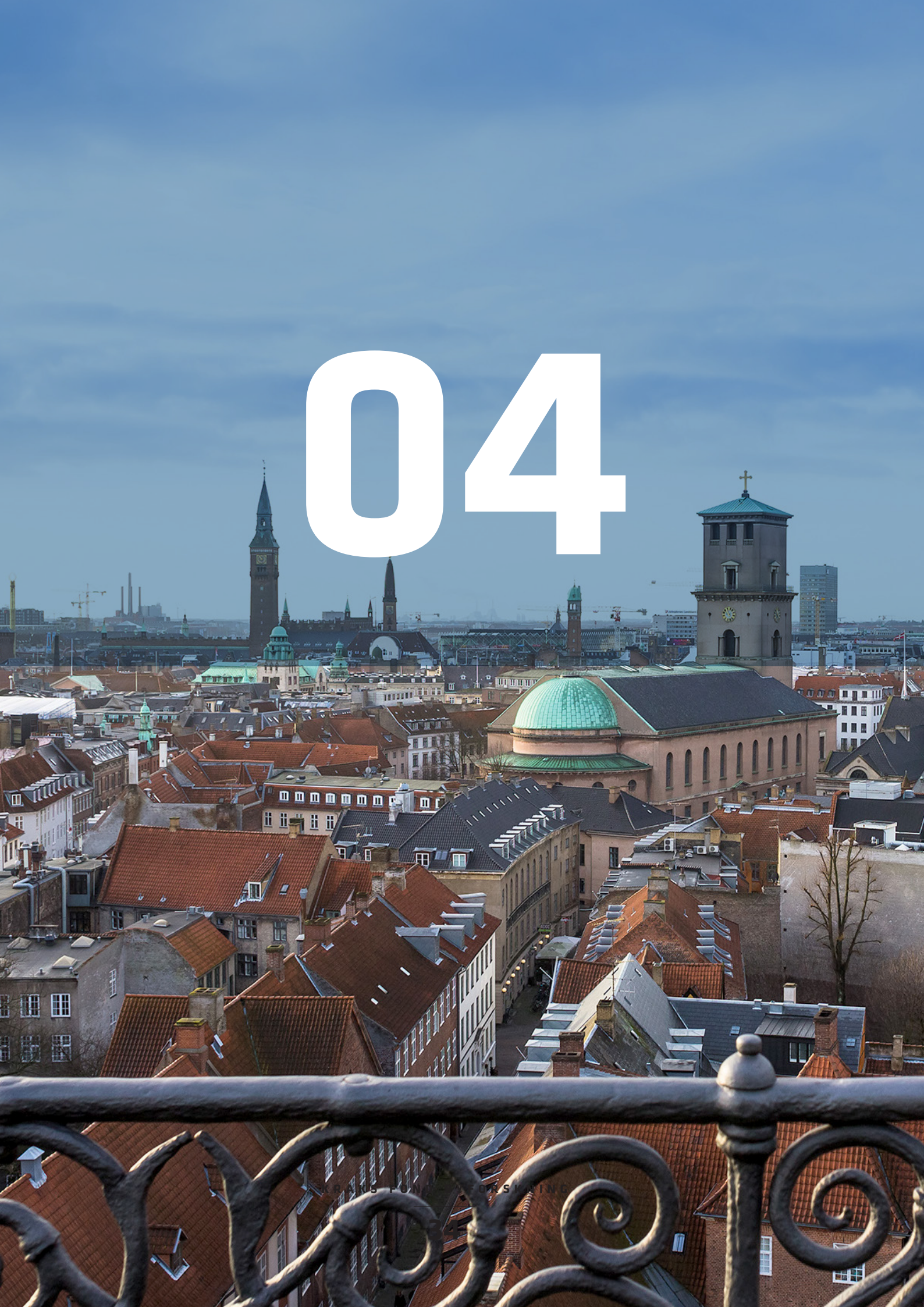
× FIGUR 3.4 FORSKELLIGE FAKTORERS FORKLARINGSKRAFT I FORHOLD TIL FRAFLYTNING.

Anm.: Beregninger af de enkelte faktorer forklaringskraft i forhold til fraflytning er foretaget som en dekomponering af regressionsmodellens forklaringskraft (R^2). Mere dybdegående information om metoden kan findes i artiklen "Decomposing R^2 with the Owen value" (Huettner & Sunder, 2011). Antal observationer = 146.375. **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

04

**Hvor solide er
vores resultater?**

Hvor solide er vores resultater?

Vi har lige vist, at en gymnasial uddannelse har stor betydning for, om unge flytter til større byer. I dette kapitel beskriver vi nogle af de metodiske kvalitetstest, som vi har udført, for at vi kan være helt sikre på, at resultaterne er stærke og robuste over for andre målemetoder. Kapitel 4 er således skrevet til de særligt metodeinteresserede og gennemgår nogle af de statistiske metoder, som indgår i vores engelske forskningsartikel (Sørensen & Holm, 2019).

I kapitel 3 gjorde vi os den antagelse, at alle de personlige karakteristika, som vi ikke har oplysninger om i data, er tilfældigt fordelt blandt de unge. Det er en ret markant antagelse. Vores kvalitetstest går derfor ud på at lempe denne antagelse og undersøge, om det har betydning for vores resultater. I dette kapitel viser vi resultaterne af fire andre statistiske metoder og sammenligner resultaterne med vores hovedresultater, der blev præsenteret i kapitel 3. Vi finder, at de andre metoder ikke får effekten til at forsvinde – i to ud af de fire målemetoder finder vi tværtimod større effekter.

Fra politisk side er det relevant at kunne skelne effekten af at gå i gymnasiet fra effekten af de andre forhold, der også har betydning for unges flyttemønstre. Hvis man fx vil styrke landområderne ved at øge fastholdelsen af unge, er det vigtigt at vide, hvor meget man kan rykke på de unges flyttetilbøjelighed ved fx at tilbyde dem en erhvervsrettet uddannelse i stedet for en gymnasial uddannelse. Vi er med andre ord på jagt efter effekten af at gå i gymnasiet isoleret set. Hvis der blot er tale om et sammenfald mellem opnåelse af en gymnasieuddannelse og tilbøjeligheden til at flytte til en større by,

vil flere eller færre gymnasiepladser i de mindre byer eller på landet ikke påvirke de unges fraflytningsmønster. For at blive sikre på at det er en årsagssammenhæng som vi har fundet, gentager vi analysen med andre statistiske metoder og sammenligner resultaterne. Vi benytter først et såkaldt søskendedesign og et tvillingedesign. Herefter anvender vi et såkaldt instrumentvariabeldesign og endelig en kombination af instrumentvariabel- og søskendedesign.

Resultater af søskendeanalyse

Ved søskendedesignmetoden anvender vi det forhold, at der kan være forskelle i søskendes valg af ungdomsuddannelse. Søskende er vokset op i samme familie og har derfor haft de samme opvækstforhold. Forældrenes normer, ambitioner osv. er med andre ord de samme blandt søskende og kan derfor kun i mindre grad være en årsag, hvis vi ser en forskel i søskendes flyttemønstre. Hvis det derfor overvejende er således, at den bror eller søster, der har afsluttet en gymnasieuddannelse, i højere grad flytter til en større by sammenlignet med den bror eller søster, der ikke har afsluttet en gymnasial uddannelse, kan forskelle i flyttemønstret kun i mindre grad skyldes uobserverbare forhold i familiebaggrunden. I søskendedesignet tager vi stadig højde for de observerbare forskelle mellem søskende, dvs. køn, karakterer i grundskolen og fødselsår.

Figur 4.1 viser vi resultaterne af analyserne med søskendedesign. Når vi sammenligner sandsynligheden for at flytte blandt søskende i samme familie, finder vi, at den bror eller søster, der har fuldført en gymnasial ungdomsuddannelse, har 87 procent sandsynlighed for at flytte i gen-

nemsnit. Hvis den anden bror eller søster derimod har fuldført en erhvervsfaglig ungdomsuddannelse, har den person en markant mindre sandsynlighed for at flytte, nemlig ca. 64 procent i gennemsnit. Forskellen på de to søskendes flyttesandsynlighed er 22 procentpoint, hvilket giver effekten af at gå i gymnasiet.

Figuren viser desuden, at unge uden uddannelse efter grundskolen 60 procent sandsynlighed for at fraflytte en mindre by eller landet til fordel for en større by. I forhold til beregningerne i kapitel 3 – hvor der altså ikke er kontrolleret for uobserverbare forhold i familien – finder vi her en lidt lavere effektstørrelse, men stadig en markant effekt af at tage en gymnasial uddannelse.

Beskrivelse af data

Vi har udvalgt de søskendepar, der er i vores population, dvs. søskende, der fyldte 15 år i perioden 2002-2006. Vi har udvalgt personer med samme mor, der bor på samme bopælsadresse. I alt har vi 41.174 individer med i vores søskendeanalyse. Til tvillingeanalysen har vi udvalgt tvillinger med samme køn. Tvillingerne, der ikke bor på samme adresse, når de er 15 år, er udeladt af analysen. Det gælder kun for to par ud af de 982 par, der er med i analysen.

Hovedresultater

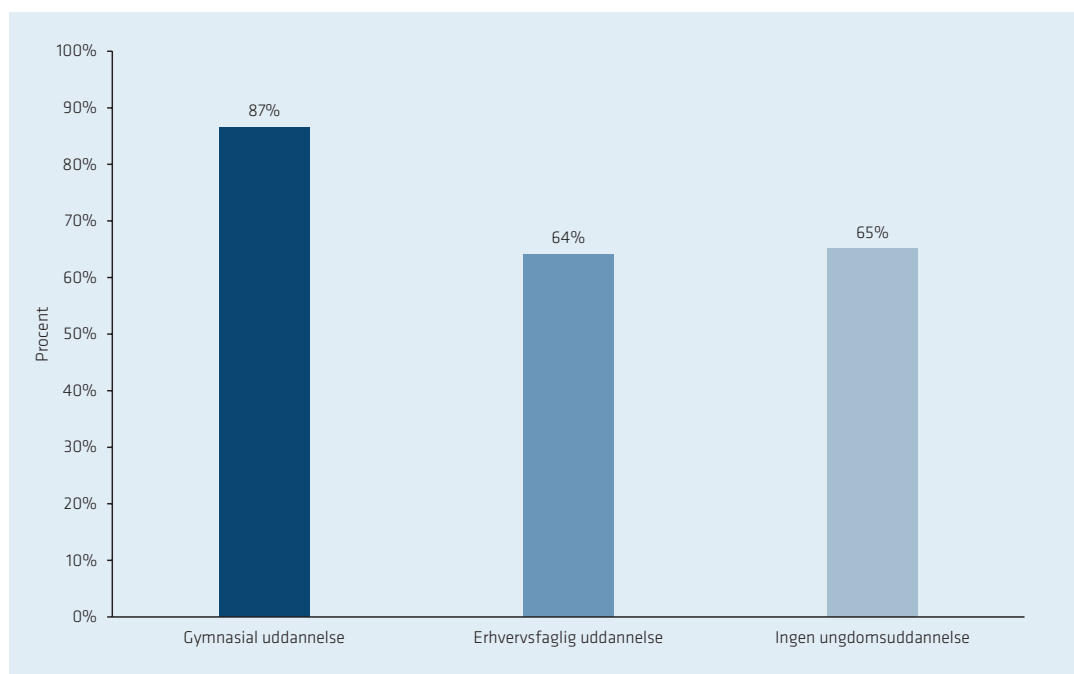
Vores resultater er robuste over for andre målemetoder

Kapitel 4 beskriver de fire metodiske "kvalitetstest", som vi udfører på vores hovedresultater. Den første metode sammenligner forskelle i flyttømønstre mellem søskende. Den anden metode sammenligner forskelle i flyttømønstre mellem tvillinger af samme køn. Den tredje metode

anvender et såkaldt instrumentvariabel-design, og den fjerde metode anvender instrumentvariabel- og søskendedesign på samme tid. De fire alternative metoder bekræfter hovedresultaterne, der præsenteres i kapitel 3, og viser dermed, at vi har robuste resultater.

× FIGUR 4.1

SANDSYNLIGHEDEN FOR AT FLYTTE TIL EN STØRRE BY, OPDELT PÅ VALG AF UNGDOMSUDDANNELSE, EVALUERET VHA. SØSKENDESIGN.

Anm.: Sandsynligheden for at flytte er beregnet for en kvinde født i 1990. Hun har karakteren 7 i hhv. skriftligt dansk og matematik. Antal observationer = 41.174. **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

Resultater af tvillingeanalyse

Vi kan forstærke resultaterne endnu mere ved kun at se på tvillinger af samme køn. Her vil ca. 2/3 være enæggede tvillinger. Tvillingedesignet tager hensyn til både uobserverbare familieforhold såvel som uobserverbare genetiske og individuelle forhold, idet enæggede tvillinger er genetisk ens, og tvillinger ofte har samme eller meget ens personlighedstræk. I tvillingedesignet er det altså kun, hvorvidt den ene tvilling har taget en gymnasial uddannelse eller en erhvervsuddannelse samt deres grundskolekarakterer, der adskiller dem. Resultaterne fra tvillingedesignet bekræfter de tidligere resultater, idet vi finder, at sandsynligheden for at flytte øges med 18 procentpoint for dem, der har fuldført gymnasiet.

Figur 4.2 nedenfor sammenligner effektstørrelserne mellem de tre typer af undersøgelsesdesign, i procentpoint. Effektstørrelsen i søjlen "Alle unge" er resultatet

af regressionsanalysen, hvor der kontrolleres for observerbare forhold, søjlen "Søskende" angiver effekten fra søskendedesignet, hvor der yderligere kontrolleres for uobserverbare familieforhold, og søjlen "Tvillinger" er tvillingedesignet, hvor der også – i et vist omfang – kontrolleres for forskelle i individuelle forhold.

Af figuren kan man se, at effekten er forskellig for de forskellige design – jo mere der kontrolleres for, des mindre effekt. Men de mere sofistikerede design – søskende og tvillinger – kommer med en pris. En stor del af variationen mellem de forskellige individer viskes ud i søskende- og især i tvillingedesignet. Effektstørrelserne i disse design er derfor behæftet med langt større statistisk usikkerhed. Denne usikkerhed vises i tabel 4.1, hvor det fremgår, at der er en betydelig usikkerhed på især tvillingedesignet. Det kan ikke afvises, at effekten fra tvillingedesignet har samme størrelsesorden som effekten fra

søskendedesignet, idet at minimum- og maksimumintervallet overlapper. Samlet set er der evidens for en effekt i størrelsesorden 10 til 25 procentpoint.

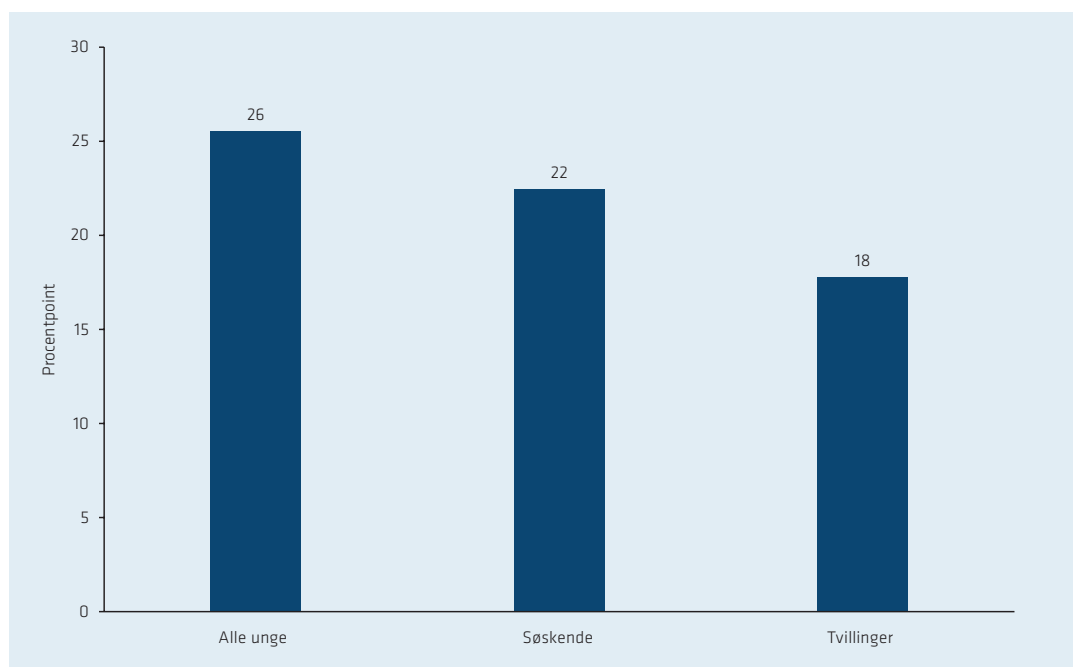
Instrumentvariabelmetoden

Formålet med instrumentvariabelmetoden er at genskabe forholdene fra et lodtrækningsforsøg. Ideelt set ville vi gerne (når man ser bort fra etiske forhold) trække lod mellem de unge om, hvorvidt de opnår en studentereksamen eller ej, når vi skal evaluere en studentereksamens betydning for at flytte til en større by. Hvis vi kunne trække lod, ville unge med og uden en studentereksamen i gennemsnit have helt ens karakteristika, og gennemsnitlige forskelle i efterfølgende flyttmønstre kunne derfor kun skyldes studentereksamen.

I praksis kan vi dog ikke udføre et lodtrækningsforsøg. Men vi kan gøre noget, der kommer tæt på. Vi anvender afstanden til

× FIGUR 4.2

SAMMENLIGNING AF EFFEKTSTØRRELSER MELLEM DE TRE TYPER AF UNDERSØGELSESDSIGN I PRO-CENTPOINT.

Anm.: Figuren viser effekten af en gymnasial uddannelse i forhold til en erhvervsfaglig uddannelse, på sandsynligheden for at flytte, ved de tre forskellige undersøgelsesdesign **Kilde:** Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

× TABEL 4.1

OVERSIGT OVER EFFEKTSTØRRELSER I DE TRE TYPER AF UNDERSØGELSESDSIGN, I PROCENT-POINT VED 95 PROCENT KONFIDENS BÅND.

	Effektstørrelse	Minimum	Maksimum	Antal
Alle unge	25,5	24,7	26,3	146.375
Søskende	22,5	21,0	23,7	41.174
Tvillinger	17,8	10,3	25,3	1.964

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

× TABEL 4.2

OVERSIGT OVER EFFEKTSTØRRELSER I DE TO INSTRUMENTVARIABLESDIGN, I PROCENTPOINT VED 90 PROCENT KONFIDENS BÅND.

	Effektstørrelse	Minimum	Maksimum	Antal
Afstand	65,9	53,5	78,2	146.375
Ændringer i afstand	85,3	10,4	160,2	41.174

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik.

det nærmeste gymnasium i det år, hvor den unge er 15 år, som en form for "lodtrækningsforsøg" for, hvilken uddannelse den unge vælger. Vi antager at afstanden til det nærmeste gymnasium er tilfældig blandt de 15-årige (efter vi har taget højde for forældrenes uddannelse og indkomstniveau). Herefter kan vi ved at se på årsag-skæden: afstand til gymnasium – valg af gymnasium – flytning til en større by, isolere den del af variationen i valg af gymnasium, der udelukkende skyldes afstand til gymnasiet, og som derfor er tilfældig. Og så kan vi gå skridtet videre og se på, hvordan den del af variationen i gymnasievalg, der skyldes afstand, påvirker fraflytning. På den måde får vi beregnet effekten af gymnasiet på fraflytning, som om der var tale om et lodtrækningsforsøg.

Det kan være, at forældre ikke bosætter sig tilfældigt i forhold til gymnasier. Det kan være, at jo mere forældrene er interesseret i, at deres børn kommer i gymnasiet, jo tættere på et gymnasium vælger de at bosætte sig. Man kan fx forestille sig, at bogligt ressourcerstærke forældre derfor bor tættere på gymnasier end bogligt ressourcetsvage forældre. For at skærpe vores instrumentvariabeldesign ser vi desuden på, hvordan åbninger og lukninger af gymnasier i den tid, der går

mellem at to søskende skal vælge ungdomsuddannelse, påvirker de to søskendes tilbøjelighed til at vælge en gymnasial uddannelse. Her er det altså åbninger og lukninger af gymnasier i den tid, der går mellem at to søskende skal vælge ungdomsuddannelse, der udgør lodtrækningseffekten. Antagelsen er altså, at forældrenes valg om at ændre bopæl ikke påvirkes af, om der efterfølgende sker en åbning eller lukning af et gymnasium i det område, de bosætter sig i.

Når vi anvender instrumentvariabelmetoden, finder vi endog meget store effekter – meget større end dem, vi finder i kapitel 3, og dem, vi finder med søskende- og tvillingemetoden. Dette skyldes, at instrumentvariabelmetoden beregner effekten for andre grupper end den metode, vi har anvendt i kapitel 3. Med instrumentvariabelmetoden beregner vi fraflytningseffekten for dem, der er påvirket af, hvor langt der er til gymnasiet når de vælger uddannelse. For nogle vil afstanden slet ikke have nogen betydning. De vil enten aldrig eller altid vælge en gymnasial uddannelse uanset afstanden. Dem kan instrumentvariabelmetoden ikke sige noget om. Den kan kun udtale sig om dem, der er påvirket af afstand, når de vælger en ungdomsuddannelse.

I tabel 4.2 ovenfor viser vi effekten af at opnå en gymnasial uddannelse for de to instrumentvariabeldesign, hvor afstand og ændringer i afstand skaber en slags pseudo-lodtrækning:

Som det fremgår af tabellen, øger gymnasiet sandsynligheden for at flytte til en større by markant for dem, hvor beslutningen om at søge gymnasiet påvirkes af, hvor tæt det ligger på deres bopæl. Når vi anvender afstandsdesignet, beregner vi, at en gymnasial uddannelse øger tilbøjeligheden til at flytte med 66 procentpoint. Når vi anvender designet med ændringer i afstand, beregner vi en effekt på 85 procentpoint. Uanset design finder vi således en meget stor effekt – større end den effekt, vi finder for alle unge, søskende og tvillinger. Det tyder på, at den gruppe, der lader deres gymnasievalg påvirke at afstand til gymnasiet, også er en gruppe, der lader deres beslutning om at flytte påvirke meget af, om de har en gymnasial uddannelse eller ej. Det kan være, fordi vi her fokuserer på en gruppe, der i udgangspunktet ikke tiltrækkes af større byer. Men når de først har opnået en gymnasial uddannelse, bruger de den også til at søge ind på videregående uddannelser i de større byer.

Litteratur

A

Andersen, A. K., Christiansen, H., Jørgensen, U. R., & Thorsen, T. (2018). *Indbyggere og jobs samles i byerne* (No. 2018:11). København: Danmarks Statistik.

Andersen, H. S. (2017). *Udviklingen i unges fraflytning fra yderområder og den geografiske centralisering af uddannelse* (No. 2017:09). SBI.

B

Berck, P., Tano, S., & Westerlund, O. (2016). Regional Sorting of Human Capital: The Choice of Location among Young Adults in Sweden. *Regional Studies*, 50(5), 757-770.

Boje Groth, N., & Fertner, C. (Eds.). (2013). *Stationsbyer i dag*.

Busch, O., & Weigert, B. (2010). Where have all the graduates gone? Internal cross-state migration of graduates in Germany 1984-2004. *Annals of Regional Science*, 44, 559-572.

C

Christensen, J. (2017). *Urbaniseringen i Danmark siden 1926* (p. 14). KL.

Corcoran, J., & Faggian, A. (2017). 1. Graduate migration and regional development: an international perspective. In *Graduate Migration and Regional Development*. Edward Elgar Publishing.

D

Danmarks Statistik. (2018a). *Byopgørelsen 1. januar 2018* (No. 158; p. 2).

Danmarks Statistik. (2018b). *Statistisk dokumentation for Byopgørelsen 2018*.

Det Økonomiske Råd. (2015). Kapitel IV Yderområder i Danmark. In *Dansk Økonomi, forår 2015* (pp. 231-328). Det Økonomiske Råd.

Détang-Dessendre, C., & Piguet, V. (2017). 7. Graduates and migration in France: between urban labour-market attraction and interest in amenities. In *Graduate Migration and Regional Development*. Edward Elgar Publishing.

F

Faggian, A., & McCann, P. (2009). Human capital and regional development. In *Handbook of Regional Growth Development Theories*. Edward Elgar.

H

Huettner, F., & Sunder, M. (2011). *Decomposing R² with the Owen value*.

K

Kodrzycki, Y. K. (2001). Migration of recent college graduates: Evidence from the National Longitudinal Survey of Youth. *New England Economic Review*, 13-+.

R

Regeringen. (2017). *Tro på dig selv - det gør vi*.

S

Sjaastad, L. A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. *Journal of Political Economy*, 70(5), 80-93.

Sørensen, E. S., & Holm, A. (2019). Educational choice and inter-regional migration. The causal effect of high school on moving out of non-urban areas. *Kraks Fond Byforskning, Working paper*.

V

Venhorst, V. A. (2013). Graduate migration and regional familiarity. *Tijdschrift Voor Economische En Sociale Geografie*, 104(1), 109-119.

Unge flytter væk fra Danmarks mindste byer – har uddannelse betydning?

Danmark er i konstant regional forandring. I byerne er der større vækst og fremgang end i de fleste landområder. I forbindelse med forskydningen mellem land og by sker der en stigende fraflytning fra mindre byer og landet til de større byer. Denne fraflytning er hovedsagligt drevet af unge i alderen 18-24 år – de år, hvor de unge enten er ved at afslutte eller lige har afsluttet deres ungdomsuddannelse. Det er derfor nærliggende at tro, at det er studenterne, der flytter til de større byer for at tage en videregående uddannelse. Den antagelse er udgangspunktet for undersøgelsen i denne rapport. Ved hjælp af statistiske analyser er vi i stand til at påvise, at det netop er studentereksamen, der får de unge til at flytte. Det skal forstås sådan, at blandt to i øvrigt helt identiske unge, hvor den ene har en studentereksamen, og den anden ikke har, vil den unge med en studentereksamen have langt større tilbøjelighed langt større sandsynlighed for at flytte fra en mindre by eller landet til en større by.
